

INFORMAȚII NOI PRIVIND TEZAURUL DESCOPERIT LA DEDULEȘTI, JUDEȚUL BUZĂU (SECOLELE XV-XVII)

Marius Gabriel Neculae*

Abstract

Being informed on some medieval coins held in the “treasury” of the church of Dedulești, Buzău County, we have examined them, with the support of the priest, who stated that he received them from an old lady in the village at the beginning of the 21st century. It turned out that there are five denarii issued by Ferdinand I (1526-1564) and Rudolf II (1576-1608) as kings of Hungary. With a big possibility to be a part of the hoard discovered in Dedulești, Buzău County (15th-17th centuries), these new denarii do not have a particular impact on the known structure of the hoard discovered in 1988. The presence among the denarii issued by Ferdinand I of a monetary type different from the typology of the 417 denarii published is the only novel aspect, but this cannot be an unusual or unprecedented fact.

Key words: denarii, Ferdinand I, Rudolf II, Dedulești, Buzău County, monetary hoard.

În anul 2012 apărea lucrarea *Tezaurul de la Dedulești (sec. XV-XVII)* (Vîlcu, Neculae 2012), care prezenta un tezaur monetar descoperit întâmplător (în urma producerii unei surpări de teren) în anul 1988, de către elevii școlii din sat, în zona dealului „Scărișoara”, din vecinătatea satului Dedulești, comuna Topliceni, județul Buzău. Menționăm și aici că dealul respectiv se află în apropierea bisericii cu hramul „Pogorârea Sf. Duh”, monument istoric de categoria „A”, înscris în Lista Monumentelor Istorice pentru județul Buzău la poziția 629, cod BZ-II-m-A-02394.01, așezământ ridicat la 1620.

După descoperire, copiii au împărțit și au luat monedele acasă, ulterior preotul de atunci, Bîsceanu Ion și unul din învățători anunțând autoritățile, care au procedat la ridicarea pieselor, acestea ajungând la Muzeul din Râmnicu Sărat.

Din punct de vedere al dimensiunilor inițiale ale acestui complex monetar, partea de tezaur publicată cuprinde 593 de piese, fiind cel de-al treilea tezaur ca număr de piese din această perioadă și cu această structură descoperit în județul Buzău¹ și conține monede din argint cu valoare ridicată (taleri și reali de 8), dar și multe piese mărunte emise în Ungaria, Polonia, Lituania și Riga, cea mai mare parte a tezaurului existent la Muzeul Municipal „Octavian Moșescu” din Râmnicu Sărat fiind constituită din 417 denari ungurești, ceea ce înseamnă 70.23% din numărul pieselor din tezaur.

Cu ceva timp în urmă specialiștii de la Muzeul Județean Buzău ne-au adus la cunoștință faptul că în custodia preotului din satul Dedulești se mai află câteva piese, cu o posibilitate destul de mare ca acestea să facă parte din același tezaur. În luna iulie

* Muzeul Național de Istorie a României, București.

E-mail: cpp@mnir.ro

¹ Este depășit numeric de tezaurul de la Mănăstirea Bradu (aproximativ 1.100 de piese) și de cel descoperit la Spătaru, în anul 2020 (circa 2500 de piese), ambele aflate la Muzeul Județean Buzău.

2022, fiind contactat telefonic, preotul paroh Epure Nicolae ne-a confirmat existența pieselor, fiind stabilită o întâlnire cu ocazia căreia ni le-a pus la dispoziție.

Monedele sunt în număr de cinci, toate denari emiși de regii Ungariei în cea de-a doua jumătate a secolului al XVI-lea, fiind primite după declarația preotului, de la o bătrână din sat, pe la începutul anilor 2000 și păstrate în „tezaurul bisericii”². Având în vedere atât proveniența, ponderea acestui tip monetar în tezaurul amintit, cu aceleași caracteristici, dar și condițiile descoperirii, considerăm că există o mare posibilitate ca acestea să facă într-adevăr parte din tezaur.

Catalog

Ferdinand I (1526-1564)

1. AR, denar, 15 mm, 0.43 g, ↙. (Pl. 1, Fig. 1)

Datare: 1553

Monetărie: Kremnitz (K-B)

Catalog: Huszár 935; Unger 745.a.

2. AR, denar, 14 mm, 0.44 g, ↓. (Pl. 1, Fig. 2)

Datare: 1555

Monetărie: Baia Mare (N-C)

Catalog: Huszár 953; Unger 745.i.

Rudolf II (1576-1608)

3. AR, denar, 13 x 15 mm, 0.40 g, ↙. (Pl. 1, Fig. 3)

Datare: 1579

Monetărie: Kremnitz (K-B)

Catalog: Huszár 1059; Unger 811.a.

4. AR, denar, 14 x 16 mm, 0.45 g, ↗. (Pl. 1, Fig. 4)

Datare: 1591

Monetărie: Kremnitz (K-B)

Catalog: Huszár 1059; Unger 811.a.

5. AR, denar, 15 mm, 0.42 g, ↓. (Pl. 1, Fig. 5)

Datare: 15[8]7 sau 15[9]7

Monetărie: Kremnitz (K-B)

Catalog: Huszár 1059; Unger 811.a.

În urma analizei micului lot de piese păstrate în custodia bisericii din Dedulești, am identificat o piesă deosebită în comparație cu lotul de 417 denari aflați în colecția muzeului râmnicean, și anume piesa nr. 2, emisă la Baia Mare (Nagybánya). Producția acestei monetării în timpul lui Ferdinand I (1526-1564) se alătură celei de la Kremnitz, masa monetară majoritară, atât din tezaurul de la Dedulești, cât și din alte tezaure similare provenind din această monetărie. De asemenea, reprezentată în structura tezaurului este și monetăria de la Sibiu, două piese marcate cu siglele H-P, sigle identificate în literatura numismatică, în mod ipotetic cu atelierul de la Sibiu (Toma, Lakatos 2009 101).

² Aici mai este păstrată o colecție formată din 35 de monede, românești și străine emise între 1816 și 1966, cele mai vechi fiind două monede austriece de 1 kreuzer, emise la Kremnitz.

Prin adăugarea celor cinci piese la restul tezaurului impactul asupra procentelor denarilor pe emitenți (tabel I) este minim, pentru că piesele emise de Ferdinand I și Rudolf al II-lea aveau deja o pondere covârșitoare față de ceilalți emitenți, de 39.328% respectiv 34.772%.

Emitent	Număr piese	Procent
Matei Corvin (1458-1490)	2	0.474%
Vladislav II (1490-1516)	1	0.237%
Ludovic II (1516-1527)	1	0.237%
Ioan Zápolya (1525-1540)	1	0.237%
Ferdinand I (1526-1564)	166	39.337%
Maximilian (1564-1576)	98	23.223%
Rudolf II (1576-1608)	148	35.071%
Mathias II (1608-1619)	2	0.474%
Neprecizat (sec. XV-XVII)	3	0.71%
Total	422	100%

Tab. 1 – Distribuția emitenților în tezaurul de la Dedulești

Structura generală a tezaurului nu suferă nici ea modificări semnificative, procentul denarilor înregistrând o mică creștere, de la 70.32% la 70.568%.

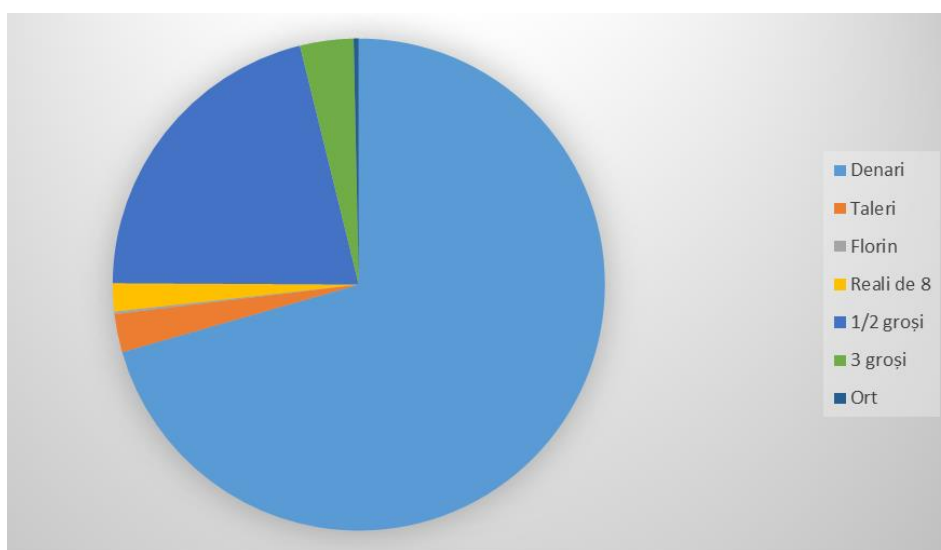

Fig. 1 – Structura tezaurului de la Dedulești conform nominalurilor identificate

În privința perforațiilor existente în cazul unor piese (două dintre cele cinci noi monede), acest lucru nu reprezintă un fapt neobișnuit, perforațiile fiind semnalate și în cazul altor tezaure în procente însemnate (Neculae 2021 109). De altfel, în cazul celor 593 de monede existente la muzeul rămnicean 279 dintre ele prezintă perforații (47.04%), în timp ce în cazul celor 417 denari din tezaurul de la Dedulești 200 de piese au perforații (47.96%).

În concluzie cele cinci piese nu au un impact semnificativ asupra structurii tezaurului, nemodificând procentele denarilor pe emitenți. Cea mai timpurie piesă din tezaur este marcată cu anul 1489, iar cea care indică punctul *terminus post quem* este marcată cu anul 1660 (1489 și 1613 în cazul denarilor ungurești), astfel observăm că cele cinci piese nu pot modifica datele de început și de încheiere ale tezaurului. Singurul aspect nou este reprezentat de faptul că moneda din 1555 introduce o monetărie nouă în clasificarea generală a provenienței denarilor ungurești, fiind în acest moment singura emisiune din tezaurul de la Dedulești, bătută în monetăria de la Baia Mare (Huszár 953; Unger 745.1), prezența acestei piese nefiind însă o prezență neobișnuită în peisajul monetar din secolul al XVII-lea. De asemenea, nu trebuie ignorată posibilitatea unor viitoare descoperiri similare sau măcar a unor informații despre alte piese descoperite atunci, mai ales de monedă mărunță (ușor de ascuns) care nu au fost predate / ridicate de autorități și care ar putea să completeze structura tezaurului de la Dedulești.

Bibliografie

- Huszár – L. Huszár, *Münzkatalog Ungarn, von 1000 bis heute*, München, 1979.
- Neculae 2021 – M. Neculae, *O descoperire monetară din ianuarie 1933 în documentele Legiunii de Jandarmi Râmnicu Sărat*, în CN 27, 2021, pp. 101-119.
- Toma, Lakatos 2009 - C. Toma, A. Lakatos, *Un tezaur monetar din secolele XV-XVI de la Marghita (Jud. Bihor)*, în Crisia 39, 2009, pp. 97-142.
- Unger - E. Unger, *Magyar éremhatározó. II. Kötet (1526-1740)*, Budapest, 2000.
- Vîlcu-Neculae – A. Vîlcu, M. Neculae, *Tezaurul de la Dedulești (sec. XV-XVII)*, Buzău, 2012.

Explicația planșelor / Explanation of the plates

Planșa 1 – Denari ungurești păstrați în tezaurul bisericii din satul Dedulești, județul Buzău.

Plate 1 – Hungarian denarii preserved in the treasury of the church located in Dedulești village, Buzău County.

Planşa 1